MIN KIENU IL-GNOSTKI. (*)

(*Din il-kitba meħuda u mqassra mill-ktieb: "Manuale di Storia Eclesiastica" miktub mir-Rev. P. Albers. D. C. D. G. mitbugħ fl-istamperija Pontifiċja ta' Torin fl-*1913.)

Id-dîn, jew filosofija tal-Gnostki, isthajjilha sigra b'ħafna friegħi, li, kull fergħa ma hix sewwa-sew bħall-oħra. Għax il-Gnostki kienu għadd kbîr ta' nies, maqsumîn f'xirkiet, li dafru ma' xulxîn, ħafna tagħlîm u fehmiet tad-djiena u tal-għerf Xerqija, mat-Tagħlim Nisrâni. L-ewwel ħaġa li jiċħdu hi t-tagħlîm tal-ħolqien, kif jgħiduh l-Insâra; u jdaħħlu bħal bidla t-tagħlîm u l-fehmiet tagħhom, tal-*emanazzjoni*, jew "tnissîl" u d-*dwaliżmu*, jew iż-"żewġt irjûs" (Alla u l-materja), li minnhom inħalaq l-univers; u b'dan ukoll ifissru l-miġja ta' Kristu fid-dinja u l-fidwa tagħha minnu. Il-ħrejjef tal-allât tal-Pagani, il-misteri tagħhom, u saħansitra l-astroloġija, huma mdaħħlîn ukoll fit-tagħlîm tal-Gnostki. Il-Kaldîn, l-Indjani, is-Surijîn u l-Masrijîn, kollha għandhom xi ħaġa li l-Gnostki daħħlûha fit-tagħlîm tagħhom. Il-Fidi bidlûha mal-*Gnosi*, li kienet bħal għelm, imħallat b'fehmiet ta' wisq xorta, li n-nies tax-xirkiet tagħhom kienu jemmnu li huma biss kellhom il-ħîla li jagħarfuh sewwa; u għal hekk semmew lilhom infushom "Gnostki", jiġifieri l-*Imgħarrfîn*.

Il-Gnostki kienu jgħidu: "Jekk Alla huwa bla tarf, u tajjeb f'kollox, mela, minn fejn huwa ġej id-deni li naraw fid-dinja?" U: "Kif jista' Alla, li hu Rûħ safja, ikun il-ħallieq ta' dinja materjali?" U din l-oħra: "Minn fejn hu ġej il-għemîl ħażîn li jagħmlu n-nies, jekk Alla li ħalaq in-nies, huwa tajjeb u siedaq bla tarf?" It-tweġiba għal kull mistoqsija minn dawna, li hi mogħtija sa fil-kotba tal-Għaqda l-Qadima, għaliehom ma hix biż-żejjed. Anqas it-tagħlim tal-Insâra fuq kif sata' Kristu jifdi lid-dinja, ma kien jogħġobhom. Għal hekk , xeħtu kollox wara daharhom, u hejjew ruħhom biex ijsîbu tweġibiet kif jaqbel u jogħġob lilhom. Hekk, minn zokk u għerq waħda (jiġifieri mit-"tnissîl", jew fehma li kull ħaġa tnisslet minn oħra; u miż-"żewġt irjus", Alla u l-materja) ħarġu dawk ix-xirkiet Gnostki kollha li kellhom bħal xulxîn dan li sa nsemmu hawn taħt.

a). Alla huwa dagħbien li ma jistax jinqies (bil-Grieg: *Bythos agnòstos*), u huwa l-bidu ta' kull ħâġa perfetta. Ma tistax tagħmel ħjiel tal-mogħdija minn dak li hu "bla tarf", għal dak li hu "bit-tarf", jekk qabel ma ddaqqasx lill-Alla; u minn kollu tagħraf biss sehem minnu. La darba jitwemmen li Alla jaħseb; li Alla hu qawwi; li hu jgħîx; li hu għaref u li hu qaddîs, mela l-egħmejjel tiegħu joħorġu minnu. Dawn il-egħmejjel, aktar ma jitbiegħdu minnu, aktar tonqos it-temma jew *perfezzjoni* tagħhom; b'dana kollu dejjem jibqa' fihom xi sehem żgħîr minnu. L-isem ta' dawn il-egħmejjel kollha flimkien, huwa eön (bil-Grieg: *aiòn*, jiġifieri *ta' dejjem*) li għad li ma jagħarfux lilhom infushom, huma f'Alla minn dejjem ta' dejjem. Il-għaqda flimkien ta' dawn l-eöni (li l-għadd tagħhom kif iżommu x'uħud, huwa 365) tissemma *Plèroma*, jew: *Milja tal-Ħajja t'Alla.* Kif jemmnu wkoll xi xirkiet tal-Gnostki dawn l-eöni huma

rġiel u nisa, u joqogħdu dejjem tnejn-tnejn, raġel u mara, flimkien.

b). Biex jifissru l-bidu tad-dinja, li tidher u tinħass, il-Gnostki kienu jemmnu li kien hemm bħal alla ieħor minn dejjem, li hi l-*materja* eterna (bil-Grieg: hyle), jew dik il-ħâġa li Gnostki oħrajn jgħidulha s-saltna tad-dlamijiet, li kellha bħala sidha lill-Emîr id-Dlâm. Mill-eön tal-aħħar Plèroma jew *għaqda*, għadda sehem żgħir mill-qawwa tal-ħajja t'Alla għal materja; jew kif jgħidu oħrajn, ħadha b'saħħa Emîr id-Dlâm, u hekk ġara li l-materja saret ħajja. Imbagħad id-Demijurgu (jiġifieri għammiel id-dinja), li kif jifhmu ħafna kien eön minn tal-aħħar, kif jgħidu oħrajn kien qaddej ta' Emîr id-Dlâm, sawwar din id-dinja tal-materja u ħażîna, u n-nies ukoll. Nies id-dinja jinqasmu fi tliet qasmiet: il-Pnewmâtki, (jew Ruħijin) li fihom il-materja mdawla tal-Plèroma hija aktar mill-materja mdallma, li huma l-Gnostki nfushom; il-Psîkiki (jew Hajjîn), li fihom il-materja mdawla u l-materja mdallma huma daqs xulxîn, li huma l-Insâra; u l-Iliki (it-Tajnîn), li fihom il-materja mdallma hija aktar mill-materja mdawla, li huma l-Pagâni. Id-Demijurgu li sawwar id-dinja u n-nies li fiha, huwa wkoll il-Ħâkem tal-Univers, u kien hu dak li għamel il-Għaqda l-Qadîma, jiġifieri d-Djiena tal-Lhud li kellha tħejji lin-nies għal Fidwa.

c.) Dan id-Demijurgu ġej minn Alla l-Kbîr (bythos) u l-għan tiegħu hu li jeħles il-materja l-imdawla mill-jasar tal-materja l-mudlama. Għal hekk kien mibgħût eön emîn li jismu Kristu, jew il-Ħellies (Sòter), jew xi isem ieħor. Kif jemmnu ħafna xirkiet tal-Gnostki, dan l-eön ma hux mill-aktar għoljîn (jiġifieri qrîb lejn Alla), u fl-ebda xirka ma hu magħdud b'li hu nies ta' bil-ħaqq. Kif jgħîdu l-Gnostki ta' Lixandra, dan l-eön (jiġifieri Ġesù), waqt il-magħmudija fil-Ġordân, ingħaqad ma' wieħed min-nies, Kristu. Is-Surijîn li kienu jgħoddu l-materja bħala ħażîna għal kollox, kienu jemmnu li dan l-eön ma kellux ġisem tassew, imma hâ ġisem fid-dehra biss (id-Doċeti). Kristu għallem it-tagħlîm Gnostku lin-nies, u l-aktar li għallem kif għandhom jegħelbu u jżommu taħt jeddhom il-materja. Kif kienu jgħîdu x'uħud, it-tbatija ta' Kristu, kienet x'kienet (tbatija minnha jew tbatija li tidher biss), kellha wkoll dan il-għân; imma kif jgħîdu oħrajn, il-ħtija tagħha hu d-Demijurgu, biex iżomm taħt jeddu lin-nies tad-dinja. Il-Fidwa, kellha s-siwi sħîħ tagħha għal Pnewmâtki (Gnostki) biss. Il-Psîkiki (l-Insâra), għandhom xi tama; l-Iliki (il-Pagâni), ma għandhom xej.

d). Il-qawwa tal-imwiet, sewwa ta' Kristu kemm tan-nies kollha fl-aħħar tad-dinja, ma tissemma xej fit-tagħlîm tal-Gnostki.

e). Tmiem id-dinja jkûn: ir-rġugħ tal-għaqda flimkien, jew Plèroma tal-frâk kollu tal-materja mdawla. Imbagħad il-materja l-imdallma, jiġifieri s-saltna tad-Dlamijiet, tkun imgħarrqa fil-mewt u d-dlâm. Dawn il-ġrajja kienu jgħidulhom bil-Grieg: *Apokatàstasis*, jiġifieri: tiġdîd tal-Univers.

f). Id-drawwiet jew *morâli* taxxirkiet tal-Gnostki, ma kienux ta' kollha xorta waħda. Dawna kienu jkunu jaqblu mal-fehma li jkollhom fuq id-Demijurgu. Id-drawwiet tal-Gnostki ta' Lixandra, kienu mbiġġlin, bejn tajbîn u ħżiena, għax il-fehma tagħhom kienet li d-Demijurgu

kien għodda f'idejn Alla. Kellhom qîma lejn iż-żwieġ, li kienu jaħsbu li kien xbîha tal-għaqda fit-tiżwiġ tal-eöni. Imma x-xirkiet tal-Gnostki tas-Surija kienu jqîsu lid-Demijurgu bħala alla ħażîn u għadu, għal hekk bħâlu kien ħażîn il-ħulqien kollu. Għal dan kellhom mibgħeda kbîra lejn id-dinja tad-Dlâm. U uħud minnhom kienu jinfexxu dil-mibgħeda billi jkunu ħorox ma' kollox u ma' kull ħadd, saħansitra magħhom infûshom (Enkratiti). Oħrajn kienu jûru dil-mibgħeda billi jiksru kemm jistgħu l-liġijiet kollha, naturâli u morâli (l-Antitatti u l-Antinomisti)

Il-Gnostki kienu jinsâbu saħansitra fi żmien l-Appostli. Kienu fl-aqwa tagħhom għal ħabta tat-Tieni u t-Tielet seklu; imbagħad bdew jonqsu bil-ftit il-ftit, sa kemm kienu għodhom għebu għal kollox għal aħħar tas-seklu Erbgħa. Wisq Gnostki fiddieher kienu jibqgħu magħqudîn mal-knisja Nisranija, u kienu jagħmlu ta' bir-ruħhom li jemmnu. Kienu jżommu l-fehmiet tagħhom moħbija f'qalbhom, imma bil-moħbi kienu jagħmlu minn kollox biex jiġbdu lejhom kemm Insâra jistgħu. Meta ma jifilhûx aktar, imbagħad, kienu jitilqu u jmorru max-xirka li kienu l-aktar jaqblu magħha.

Fra EPIFANJU XARA
O.F.M.

(*). Is-sena l-oħra, fil-għadd 3 ta' dan il-Qari, f'nota faċċata 83, għedna li jista' jkun li xi darba niktbu xi ħaġa fuq il-Gnostki; hawn, żammejna kelmitna, u ġibna kitba qasira fuq x'kienu huma, u x'kienu jemmnu dawk in-nies. Kif jidher minn dil-kitba qasira ħafna mill-fehmiet tagħhom kienu qishom thewdin tal-imġienen; għax fl-aħħar hemm jaslu dawk li jidħrilhom li jafu dak li ma jistgħux jafuh. Il-Gnostki ntemmu għal ħabta tal-aħħar tas-seklu Erbgħa u l-bidu tas-seklu Ħamsa, imma il-lum ukoll hawn eluf kbar ta' nies li jemmnu tagħlim għarîb, bħal ma huma l-*Mormons*, il-*Jehova's Witnesses*, l-*Adventists* u oħrajn, li (nizżu ħajr 'l Alla), hawn Malta ma nafux bihom. Meta tara dan, tħossok donnok trid tgħîd li kellu raġun Brigella, meta (kif jgħidu n-nies) kiteb fuq bieb l-Isptar tal-Moħħ: PLURES FORIS QUAM INTUS (Aktar [imġienen] barra nkella ġewwa).

QWIEL TAL-PALESTINA

Ħa li mfassad bi hubżak, jaġugħ kull meta xafek. *Min hu mdorri jiekol minn għandek, jagħtih il-ġugħ kull meta jarak.* Qawl tal-Għarab, li fosthom hemm ħafna faqar.

Għîxet in-nâs għala n-nâs; u l-kull għal Allâh. *Il-ħajja ta' kull bniedem għal bnedmin l-oħra; u l-ħajja ta' kull ħadd, għal Alla.* Jiftiehem sewwa.

LEĦEN L-ART IMQADDSA

JIXTIEQ BARKA ĠID U SLIEMA

LIL QARREJJA TIEGĦU U LIL NIESHOM U LIL ĦBIEBHOM

FIL-MILIED U L-ISTRINA

U MA' TUL KOLLHA KEMM HI S-SENA L-ĠDIDA 1963.